

MLUVNICE 2. ROČNÍK

©Padja

Chybí přepsat asi první 2 měsíce, možná bude časem doplněno.

Zvuková stránka jazyka

- Hláskosloví

- Fonetika – hláskami (jak se tvoří a jak znějí)
 - Zkoumá naše mluvidla (činnost, kde vzniká zvuk)
 - Jak hlásky slyšíme, jak se hlásky spojují ve slabiky, ve slova
 - Kolo [k o l o], němý [ň e m í]
- Fonologie – zkoumá, jak se hlásky chovají při dorozumívání
 - Zkoumá fonémy (konkrétní realizace hlásek v promluvě)
 - Čeština má 36 fonémů (10samo 25 sou 1 dvojhlásku)
- Fonetická transkripce
 - Přepis slova tak jak se vyslovuje
 - Mluvidla – tělesné orgány podílející se na mluvení
 - Ústrojí dýchací
 - plíce hrudní kost, bránice
 - Vzniká zde výdechový proud vzduchu
 - Ústrojí hlasové
 - Zde se vytváří tón hlasu
 - Ústrojí hláskovací
 - Patro, čelisti se zuby, jazyk a rty
 - Přetváří se zde na řeč
 - Sluchové
 - Dokážeme vhodně artikulovat, hlasitost
 - Hlásky
 - Samohlásky (vokál) – 10 ks.
 - Tóny, můžeme je vyzpívat
 - Jsou znělé, jsou ústní
 - Dělíme na krátké a dlouhé
 - Dal / dál
 - Záleží na délce samohlásek a na výslovnosti
 - Podle toho jak se nám pohybuje jazyk
 - Vokalický trojúhelník:

	i/í	u/ú
e/é		o/ó
a/á		
 - vysoké
 - Středové
 - Nízké
 - Dvojhláska
 - Souhlásky
 - Dělení
- Zvuková skladba slova
 - Slabika + samohláska
 - Přízvuk
 - Vytvoříme ho tak, že zvýrazníme nějakou slabiku
 - Hlavní – na 1. Slabice
 - Vedlejší – v troj a více slabičných
 - Většinou na lichých slabikách
 - Pokud slovo složeno ze dvou, potom přízvuk na 2. Sl
 - Některá slova nemají přízvuk

- Příklonky – se přiklánějí k předchozímu přízvučnému slovu
 - Většinou krátké tvary zájmen:
 - My, ho, mu, my, se, si
 - Jsem, bys, prý
 - Předklonky – připojují se k následujícímu slovu
 - Nejčastěji spojky:
 - A, i, občas příslovce, částice
- Příklonky, předklonky, přízvuk
 - A ať tě tu už nevidím!
 - Vzal si rohlík.
 - ! on to ví.
 - Dej mu to!
 - Nemá se mu to říkat.
 - Nevím to, a nechci to vědět.
- Zvuková stránka věty
 - Mluvní takty – sdružují se ve větší celky – kóla
 - Úsek od jedné pauzy k druhé
 - Změna významu se změnou pauzy
 - Prohlíželi jsme si ve spěchu vystavené zboží.
 - Frázování
 - Členění věty na různé úseky
 - Melodie – Intonace
 - Věty oznamovací – melodie klesavá
 - Přijdou zítra odpoledne.
 - Rozkazovací – melodie stoupavá
 - Přijďte zítra odpoledne!
 - Zjišťovací – melodie klesavě stoupavá
 - Přijdou zítra odpoledne?
 - Doplnovací – melodie stoupavě klesavá
 - Proč přijdou zítra odpoledne?
 - Věta zvolací
 - To je pěkné!
 - Větný přízvuk
 - V klidné české větě bývá přízvuk na konci
 - Ve větách citově zabarvených nemusí být přízvuk na konci, ale na slově, které chci zdůraznit
 - Jak ovlivňuje položení pauzy význam následujících vyjádření:
 - Do cíle doběhl _ jako první český závodník.
 - Do cíle doběhl jako první _ český závodník.
 - Vymyslete co nejvíce způsobů, kterými vás mohou učitelé vyzvat ke klidu.
- Spisovná výslovnost
 - Ortoepie
 - Zaznamenává pravidla české spisovnosti
 - Ortofonie
 - Pravidla správného tvoření hlásek
 - Logopedie
 - Nápravou výslovnostních vad (ř, r, a sykavky)
 - Najdeme v díle Výslovnost spisovné češtiny
 - V pravidlech českého pravopisu (obtížnější slova)

- Výslovnost samohlásek
 - Dodržovat náležitou kvalitu
 - Dodržovat náležitou kvantitu
 - 2 stejné samohlásky vyslovujeme nesplývavě
 - Doopravdy
- Vyslovování zdvojených souhlásek
 - Jedná-li se o skupinu stejných souhlásek
 - Splývavě, pokud to nezmění význam
 - Měkký, raci / raci
 - Některé skupiny souhlásek vyslovíme pečlivě
 - Lžíce, hřeben, hřbitov, stopka
- Skupina souhlásek ds, ts, dš, tš
 - Vyslovujeme jako č nebo š
 - Lidstvo, dětství, větší
- V některých slovech se při výslovnosti vypouští j
 - Já jsem [já sem]
- Některá slova vyslovujeme zjednodušeně
 - Dcera [cera], srdce [srce]
- Některá cizí slova obsahují skupinu hlásek, která čeština nemá, vyslovíme hlásku nejbližší
 - Theodor [Teodor]
- Počeštělá slova se vyslovují, tak jak se píší
 - Víkend
- Cizí slova psaná původním pravopisem vyslovujeme tak, jak je vyslovují v původním jazyce
 - New York, Snowboard
- U některých slov existují dvojí (dubletní) psaní slov
 - Diskuze / Diskuse, Citron / Citrón,
- Skupiny Di, Ti, Ni se čtou tvrdě
 - Diktát, Universita
- Zvláštní výslovnost X - [ks] / [gz]
 - Xylofon
 - Ve skupině EX – existovat, exhumace

Nauka o slovní zásobě – lexikologie

- Jedná se o jazykovědnou disciplínu, která zkoumá slovní zásobu
 - Vymezuje 2 pojmy – slovo a pojmenování
- Zkoumá význam slov
 - Významové vztahy
- Zkoumá slovní zásobu jako celkem
 - Jakou má Čech aktivní slovní zásobu, nejčastěji používaná slova
- Ustálená spojení slov
 - Frazologie
 - Rčení, přísloví
- Slovo a pojmenování
 - Pojmenování
 - Jedná se o jazykový výraz, který přiřazujeme určitému předmětu, vlastnosti, ději...
 - Nejčastějším vyjádřením je slovo
 - Některou skutečnost lze pojmenovat více slovy:

- Velké čtyřnohé zvíře s chobotem – slon
 - Keř, který kvete zlatě – Zlatý déšť
 - Kuří oko – kožní onemocnění
- Slovo
 - Základní jednotka slovní zásoby, tvořená skupinou hlásek v jednom celku, které má určitý význam
 - Nejčastějším prostředkem pojmenování
- Formy pojmenování skutečnosti
 - Jendo slovo
 - Složené pojmenování
 - Jedná se o volné spojení slov, celý význam více slov zjistíme, až si rozeberme zvlášť každé slovo. Jednotlivá spojení mají vlastní význam
 - Černá tabule – dá se rozebrat zvlášť = volné spojení
 - Sousedství – těsné spojení slov, které označuje jako celek jednu skutečnost
 - Úkol:
 - Uvedte, která spojení slov jsou těsná a která volná:
 - Krátká textová zpráva, Náš Ruda, Starý slovník, Akademický slovník, Rys ostrovid, Mobilní telefon, Lidová slovesnost, Chladné počasí, Vodní plocha, Vodní nádrž, Obrovský orel, Třídní kniha, Stůj, co stůj.
 - Multiverbální
 - Jedná se o těsné spojení 2 a více slov, které louží k označení 1 pojmu
 - Tvoří neoddělitelný celek
 - Vzniklo rozvedením původně jednoslovného pojmenování
 - Vykonat návštěvu – multiverbální, vzniklo z navštívit
 - Multiverbizace – v odborném stylu, v novinách
 - Univerbizace
 - Opak multiverbálního
 - Z původně víceslovných názvů vzniká jednoslovné
 - Nákladní auto = nákladák
 - Hovorová, většinou nespisovná
 - Písemka, Pololetku, Motorovka, Vejška
 - Frazém, Idiom
 - Jedná se o ustálené těsné spojení slov
 - Často je metaforické, expresivní
 - Španělská vesnice – frazém, Na vlastní kůži, Vzít roha, Achylova pata
 - Patří sem:
 - Pořekadlo – lidového původu, zobecňuje nějakou konkrétní situaci, bez mravního ponaučení
 - Vrána k vráně sedá. Není všechno zlato, co se třpytí
 - Rčení – úsloví
 - Většinou má nevětný charakter, vystihuje typickou situaci, často je obrazné, často z témat antiky a Bible
 - Na rozdíl od pořekadla nemá tvar věty, není to zobecnění, můžeme ho obměnit
 - Honit bycha, Praštit se přes kapsu, Nosit růžové brýle,
 - Přísloví
 - Ustálené větné spojení lidového charakteru, mravoučný charakter
 - Pýcha předchází pád, Kdo lže, ten krade, Jak se do lesa volá...

- Pranostika – pořekadlo, které souvisí s počasím
 - Zelené vánoce, bílé velikonoce
 - Studený máj, stodole ráj
- Velký domácí hrubozubý pták vydá charakteristický zvukový projev pokaždé, když je cílenou ranou zasažen – Potrefená husa nejvíc kejhá.
- Chemická sloučenina O a H, produkující při projevech své kinetické energie minimum vln, rozechvívající dané prostředí, působí erozivně na vrstvy hornin uložené podél její hrany – Tichá voda břehy mele.
- Faktická hodnota již uchopeného drobného kosmopolitního pěvce nevalného nutričního významu je vyšší než hodnota vykrmeného měkkohubého opeřence dosud setrvávajícího na nejvyšším bodě lidského obydlí – Lepší vrabec v hrsti, nežli holub na střeše
- Při nadměrném zatěžování dolních končetin ve značném časovém rozpětí, za účelem opakovaného naplňování křivule s držadlem, sloučenou kyslíku a vodíku, dojde po určité sumě tohoto naplnění k uvolnění vzájemné vazby molekul hmoty křivule, čímž dojde k její segmentarizaci na 2 nestejně velké části – Tak dlouho se chodí s vědrem pro vodu, až se ucho utrhne
- Význam pojmenování
 - Jedná se o souhrn podstatných znaků pojmenování
 - Každý význam má nějaký rozsah
 - Je dán souhrn jednotlivin a skupin, které dané pojmenování označuje
 - Slova významově nadřazená mají větší rozsah, než podřazená
 - Má
 - Věcný (lexikální) význam
 - Pes = 4nohý savec
 - Mluvnický (gramatický)
 - Tento význam má slovo, poté co je zapojeno do věty
 - Pád, číslo,
 - První:
 - Jednoznačná pojmenování
 - Termíny
 - Odborný název, který má jen jeden význam
 - Homo Sapiens, Jazykověda,
 - Vyskytuje se nejčastěji v odborných názvech
 - Meióza, Osmóza, Přísluvce, Oximoron, Hyperbola
 - České nebo cizí
 - Podstatné jméno / substantivum
 - Vlastní jména
 - Pojmenovávají konkrétní, jedinečnou věc, osobu
 - Mnohoznačná pojmenování = Polysémie
 - Označují více významů
 - Druhé: Hledisko stylistické:
 - Z hlediska spisovnosti:
 - Spisovná: dívka, chlapec, dům
 - Hovorová slova

- Knižní výrazy: kterýžto, jest, chrabrý, houští, hvozď, pohledme + přechodníky
 - Termíny
 - Poetizmy: Luna, máj, jeseň, oř
- Nespisovná: Holka, kluk, barák
 - Slova obecně česká: čučet, čumět, tlemit se, barabizna
 - Nářečí: ogar, zemáky
 - Profesní mluvy – lékařská: očař, exnul, jipka, hystolka – převzato do odborníků
 - Slang – zájmová mluva: Mluva studentů: Kule, Pajdák; myslivecký: Pírko; železničářská: veksle
 - Argot – mluva spodiny, vznikla u zlodějů, Dej si Bacha, kasa
- Podle dobového uspořádání
 - Historismy
 - Slova, která už se nepoužívají, označují zaniklé věci
 - Dráb, čeledín, děvečka, sudlice, ruchadlo
 - Archaismy
 - Jsou slova zastaralá, která dnes už nejsou běžná, označují skutečnosti, které pořád existují, ale dnes už je pociťujeme zastarale
 - Anžto = protože, přechodníky
 - Neologismy
 - Slova nově utvořená
 - Užívá ho malý okruh slovní zásoby, většinou je vytváří umělci - Robot
 - Vygooglit, vyexpirovat, brainstorming
- Podle citového zabarvení
 - expresivní - citově zabarvená, neutrální - opakem
 - Expresivní
 - Eufemismus
 - Výrazy, které zjemňují
 - Opustil nás navěky. Fabuloval.
 - Familiární, až domácká
 - Zlatíčko, Kafčo, Pejsánek
 - Dětská slova
 - Jak mluvíme s malými dětmi
 - Papat, lidišky
 - Dysfemismus
 - Hrubé výrazy
 - Chcípł. Zalhal.
 - Vulgarismy
 - Hanlivá slova
 - Vyjadřují záporný vztah
 - Má na hlavě kokos.
 - Slova zvukově expresivní
 - Když je vyslovíme, tak nám něco naznačují
 - Ťulpas, blentanina, šňupat
 - Patří sem hyperbola
 - Sto roků v šachtě žil

- A Ironie
 - Věta, které vyjadřuje přesný opak toho, co řeknu
 - To byl pěkný hrdina.
- Pojmenování – další způsob členění:
 - Mnohoznačnost - polysémie – víceznačnost, vznik přenášením významů. Druhotný význam. (Oko)
 - Homonymie = souzvučnost – náhodná zvuková shoda více pojmenování, mající jiný význam a původ. Stopka – část rostliny, dopravní značka, nožka sklenky), vinný (víno, vina). Díky kontextu nepůsobí v češtině rušivě, naopak často se jí využívá. Žádná podobnost mezi významy slovy (rys, zámek)
 - Úplná homonymie – stejné slovní druhy v základním tvaru
 - Částečná homonymie – různé slovní druhy v různých tvarech
 - Homografie – stejně se to píše, jinak se vyslovují – panický.
 - Homofonie – slova, která se stejně vyslovují, ale jinak píší, přičemž mají jiný význam. Například být – bít, bos – boss
 - Synonymie = souznačnost – významová blízkost více pojmenování
 - Úplná – téměř se nevyskytuje, v češtině se většinou dvě synonyma odlišují stylistickou platností. Někdy je nelze nahrazovat: nechápavý člověk a tupý člověk => nemůžeme říci nechápavý člověk...
 - Dům – stavení, ládovat se – žrát, sekunda – vteřina
 - Slouží k vyjádření nejmenších významových rozdílů v projevech. Avšak nelze dle počtu synonym porovnávat vyspělost jazyka (Indonésie – 20 pojmenování pro zralost kokosu a minimum pro smlouvu, zato Britové mají výrazu pro smlouvu 14 a pro zralost kokosu jen 3)
 - Stylisticky se můžou lišit, může to být nářečí, archaismy...
 - Synonymní řady – hlava – vůdce – velitel – šéf – nadřízený – vedoucí – boss – šéfík – ředitel – vedoucí.
 - Hlava – bedna - kebulé – hlavinka – budka – kokos – škeble – lebka – lep
 - Antonymie = protikladnost – významová protikladnost je existence pojmenování s opačným významem.
 - Starý – mladý
 - Vadný – bezvadný, zákonný – nezákonný
 - Někdy přidání předpony bez, ne nelze: dobrý
 - Někdy slovo bez předpony bez a ne nemá žádný význam: *plecha
 - Někdy má téměř stejný význam: stvůra – nestvůra
 - Paronymie = zvuková podobnost pojmenování, vůbec spolu nesouvisí
 - Kompost – kompot, ustavit – ustanovit
 - Nepoužívejte cizí termity (místo termíny), Hni se, hnuse – Hnu se, hnise
- Pojmenování – další:
 - Metafora – přenesení pojmenování na základě vnějšího počátečního a cílového významu:
 - Klasická metafora – letěl do školy
 - Personifikace – přenesení vlastností živých na neživé - Slunce se smálo

- Metonymie – přenesení věcného souvislosti začátečního a cílového pojmenování.
 - Vlastníka na vlastnictví – sousedé vyhořeli – místo: vyhořel dům sousedů
 - Věci na její obsah – vypít šálek kávy
 - Jména místa či sídla na instituci (orgán, funkci) – Bílý dům sděluje – místo prezidenta USA.
 - Jména autora na jeho dílo (jméno výrobce na jeho výrobky) – jezdit ve fordů
 - Děje na pojmenování osob, na výsledek téhož děje... obsluha, sběr
- Synekdocha – přenesení pojmenování na základě zvláštní významové souvislosti.
 - Vyčlenila se metonymie.
 - Část místo celku - Nedali mu ani kapku vody
 - Celek místo části – ví o tom celá ulic
- Cvičení:
 - Mnohoznačná: Hranostaj, dřeň, lístek, čárka, dusík, čelo
 - Rozlišete slova mnohoznačná a homonyma: klika, dřevo, nalíčit, los, herna, objetí

Slovní zásoba:

- Čítá 250 tisíc slov – indoevropské jazyky
- Obsahuje určitá slova, která tvoří jádro slovní zásoby – slova označující základní a běžné věci
 - Matka, otec, syn, voda, chléb
 - Jsou velmi frekventovaná
- Rozdělujeme ji na fiktivní a pasivní (aktivně asi 5 tisíc slov)
- 4 způsoby obohacování slovní zásoby
 - Změna významu
 - Přenesením významu pomocí metafor
 - Zúžením, rozšířením významu: palec – prst – původně všechny prsty, pivo – nápoje, nábytek – cokoliv nabyté | limonáda – pouze nápoj z citrónu, žena – označení pohlavní
 - Vznik sousloví
 - Změnou slovního druhu
 - Milý člověk >> můj milý, vedle vchodu >> někoho odvedle
 - Přejímání slov z cizích jazyků
 - Slova zdomácnělá
 - Přejata z cizího jazyka – závoj, salám
 - Slova cizí
 - Najdeme zde i cizí pravopis transport, jackpot
 - Dříve se přejímalo hodně z latiny a řečtiny: škola, filosofie, melancholik
 - Poté z němčiny: šichta, vercajk, knedlík, muset, šunka
 - Momentálně z angličtiny: výrazy sportovní a vztahující se k počítačům: bajt, chatování, displej
 - Z francouzštiny: parfém
 - Z italštiny: libreto, špagety
 - Z ruštiny: vzduch
 - Tvorba nových slov
- Slovníky:
 - Heslové slovo
 - Dává nám různé informace, o co se jedná

- Např.: Význam slova, z jakého je jazyka, jaký je původ slova, stylistickou platnost, synonyma...
- Naučné
 - Encyklopedie
- Jazykové
 - Vykládají slovo z hlediska jazykového – mluvnické a věcné významy
 - Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost, vychází ze slovníku spisovného jazyka českého (8 dílů) – SSJČ
- Speciální
 - Věnují se určité speciální oblasti
 - Slovník cizích slov, slovník frazeologický, slovníky etymologické, frekvenční slovník – četnost výskytu daného slova v jazyce, slovníky historické – slovní zásoby z některé epochy z dějin lidstva, retrogradní – uspořádání od konce podle abecedy – všechna slova, která končí na A, terminologické slovníky – termíny z různých oborů, dialektologické – nářečí, synonymické

Slovotvorba

- jazyková disciplína - tvoření slov (derivologie)
 - popisuje způsoby tvoření nových slov
 - popisuje slovotvornou stavbu slova
 - X tvaroslovný – morfologie (kořen, kmen)
 - Slovotvorný – slovotvorby – ze kterého základového slova bylo slovo utvořeno, a kterými prostředky – pračka: prát
 - Slova:
 - Nemotivovaná (značková slova) – původní, neutvořená od žádného jiného slova – voda, matka
 - Motivovaná (popisná) – utvořená z nějakého jiného slova- rybka
 - Základová – slova, ze kterých se tvoří nová slova pomocí slovotvorného prostředku (předpona, přípona) žehlička: žehlit
 - Utvořená – slovo, které je utvořené ze slova základového
 - Úkol: podtrhni slova nemotivovaná: pračka, dopis, měřit, učitel, jaro, zdraví, moře, zpěv, hrob, den, týden
- Slovotvorná stavba slova
 - Slovo utvořené: slovotvorný základ + slovotvorný prostředek – rybka
 - slovotvorný základ – ta část základového slova, z níž bylo bezprostředně vytvořeno slovo nové, může být hláskově obměněn,
 - slovotvorný prostředek - prostředek, kterým se tvoří nové slovo ze slova základového (Předpona – prefix: prales, přípona – sufix: týdnění, koncovka – afix: stavení, zvrtné si, se: hrát si, spojovací samohláska, při tvoření slov skládáním: maloměsto)
 - rybka – slovo utvořené ze základového ryba (píšeme pod sebe Ryb – slovotvorný základ, slovotvorný formant je to, co zbude - Ka)
 - nemotivované: koš, školní, někdo, ptát se, učitelka, žába, jeviště, kamarádka, krátký, zajíc, plechovka

Morfémová stavba slova (Morfematický rozbor)

- studuje ve slově morfémy
- morfém – nejmenší, dále nečlenitelná část slova, která má ještě nějaký význam
 - Předpona – před základem slova, má nějaký význam: mít – nemít, zvládlout
 - Kořen – vyjadřuje význam slova a je společný všem slovům příbuzným
 - Přípona – nachází se za základem slova: vodník
 - Koncovka – nese význam mluvnický – koncovka se mění při ohýbání slova

- Kmen – od slova se odtrhne koncovka
- Doručovatel, probodnout, prababička, náhrdlík, probodnout, smetiště, žákyně, bohyně, šlehačka, čtenář, rýč
- Slovní čeleď
 - Skupina významově příbuzných slov – slov, která mají společný kořen
 - Tvořit – najdi co nejvíce příbuzných slov: vytvořit, přetvořit, utvořit, tvar, útvar, tvor, otvor, výtvarný, tvořivý, tvarovat, přetvarovat, vytvarovat, tvárnice, přetvářka – tvoř

Tvoření slov

- 3 způsoby tvoření:
 - Odvozováním – derivace
 - Nejčastější způsob tvoření nových slov v češtině
 - Tvoření nových slov pomocí předpon, přípon, koncovek – hrát / vyhrát, vodník, probourat, prožít
 - Skládáním – kompozice
 - Nově utvořené slovo vznikne ze 2, nebo více slovních základů (slov), musí být plnovýznamové, výsledkem je složené slovo (zeměkoule, okamžik)
 - Hybridní slovo
 - Jedna část je slovo domácího původu, druhá cizího – elektrospotřebič, biopotraviny
 - Vzniká složenina:
 - Vlastní – nelze je rozdělit na samostatně existující slova – děje|pis
 - Nevlastní – spřežky- lze rozdělit: obrany|schopný, z|jara
 - Problematické jevy: některé píšeme se spojovníkem a některé ne:
 - Literárněvědný časopis X literárně-hudební pásmo X literárně stylizovaný projev
 - Pravidla pro psaní spojovníků:
 - Píše se bez mezery
 - Když jsou si výrazy rovnocenné
 - Spojuje části odborných výrazů: e-mail
 - V kombinaci s -li: výjimky: nežli, neboli, čili
 - Zkracováním
 - Abreviace
 - Zkratka
 - Liší se, že je čteme v nezkrácené podobě
 - P., atd., str., pí., A.D.,
 - Zkratky akademických titulů jsou závazné (píší se jenom jedním způsobem)
 - Bc. Bakalář, Mgr. Magistr, Ing. Inženýr, MUDr., PhDr., CSc., Dr.
 - Slova zkratková
 - Vyslovují se a chovají se jako slova, vznikla z písmen
 - SITCOM, KRNP, ČEDOK
 - Iniciálová zkratka
 - Tvořena z počátečních písmen
 - USA, ZOH, ČR
 - Většinou neskolnné, vyslovují se po písmenech
 - Výjimka UNESCO – skloňuje se
 - Na konci se píše s jednou tečkou
 - Urči: Výchovně-vzdělávací program, česko-italský slovník, trestně právní případ, žluto-zelený svetr

Pravidla pro psaní velkých písmen:

- Vlastní jména jednoslovná >> Velké písmeno – Karlík, Labe
 - o Přídavná jména měkká a tvrdá:
 - pouze přídavná jména přivlastňovací odvozená od vlastních jmen >> Velké písmeno:
 - pražské sídliště X Jirkův dům
 - Názvy víceslovné:
 - o Pouze z obecných jmen – pouze první písmeno velké: Organizace spojených národů, Spojené státy americké
 - o S vlastním jménem >> Velké písmeno: Universita Karlova, Moudrost starých Čechů
 - o Názvy měst, sídlišť, čtvrtí se píší se všemi písmeny velkými: Spišská Nová Ves, Malá Štrana
 - Vyjimka: předložky se píší s malým písmenem: Žďár nad Sázavou
 - o Zeměpisné názvy, ostrovů, poloostrovů, pohoří, se píše s velkým písmenem pouze rozlišující přívlastek: Pyrenejský poloostrov
 - o Restaurace, ulice, velké písmeno, i velké písmeno po předložce: hospoda U Tří lilíí
 - o Panovníci ne číslicí, ale písmenem: Karel Čtvrtý
-
-

Diktát: SMAZAT – moc chyb

Evropa je poloostrovem Eurasie. Z vesmíru jsou viditelné Velká čínská zeď a Egyptské pyramidy. Největším oceánem je Tichý oceán. Nejvzdálenější planeta sluneční soustavy Pluto, není planeta. V Praze jsme navštívili Chrám svatého Víta. Vystoupili jsme v ulici Na můstku. Viděli jsme most Českých Exhulantů. Tento problém řeší Ministerstvo financí. Obraťte se na Krajský úřad ve Zlíně. Mám rád hermelín. V Sedlčanech se vyrábí sýr Hermelín. Příslušníkům žebrevých řádů patří Františkáni. Bible Kralická je psána Veleoslavínskou češtinou. Poznali jsme prezidentovi poradce. Nad hlavou mi svítilo slunce.

Psaní čárek ve větě jednoduché

- Čárkou se oddělují několikanásobné větné členy
 - o Pokud jsou ve významu slučováním (a, i, nebo, ani) se nepíše
 - o Čárka se píše i u dvojitých spojovacích výrazů (ani, ani)
- Vložené, nebo volně připojené větné členy

Srílanská něco,
vzácné mořské želvy
zlatokopové pracovali na dalekých sibiřských rýžovištích
klimatické povětrnostní podmínky
exotický domácí mazlíček
vážná, klasická hudba
nejznámější, halleyova kometa
město není ani malé, ani velké, je zelené, a proto stvořené pro výlety
nechrlí lávu ani plyny
ve středu nebo ve čtvrtkách
gamblerů strácí postupně přátele a práci, a dokonce i základní hygienické návyky
Liška avgánská, obývající hlavně Avgánistán si nehrabe nory jako většina lišek.
Tento druh racků hnízdí na útesech, lemujících všechna polární moře severní polokoule.
Želví vajíčka, dosahující velikosti pingpongových míčků, jsou zahrabávána do písku.
Zatímco dravci lovící v letu mají drápy ostré, zatímco dravci lovící na zemi mají drápy něco

Jan Neruda, významný básník 20 století napsal mnoho básnických sbírek

Oslovení, citoslovce a vsuvky se oddělují čárkami

- Ach, to je dneska hezky
- Samostatně větné členy: V Čechách, tam bylo krásně.

Dávala mi, a to vím určité, včera vědět.

V Praze, tam je draze.

Tato komoda, jak jste si jistě všiml, pochází z 18 stol.

Funkce publicistického stylu

- Sdělit čtenáři informaci
- "přesvědčivé, jednoznačné, srozumitelné, věrohodné

Publicistický styl je stylem médií (Tv, rozhlas, noviny, internet...) Vyznačuje se spisovným jazykem, je proměnlivý a dynamický. Podává aktuální informace. Má také agitační funkci (tj: chce ovlivnit adresáta).

Útvary publicistického stylu jsou:

- zpráva
- zpravodajství
- úvodník – obsahuje nejdůležitější aktuální informaci
- článek – delší příspěvek publicistického stylu, někdy má povahu kritické úvahy
- komentář – autor vyjadřuje názor, zaujímá stanovisko k nějakému problému
- kurziva – aktualizující nebo zábavná stať tištěná obvykle kurzivou
- glosa – kritická poznámka k událostem a názorům; krátký útvar
- sloupek – vtipná časová úvaha v jednom sloupci (Karel Čapek, František Nepil)
- causerie [kózri] – vtipná novinářská úvaha o nějakém problému, lehčí tón, duchaplnost, zábavnost
- referát
- reportáž – informuje o zajímavých místech nebo událostech na základě přímého styku s nimi; podmínkou je očitě svědectví autora
- fejeton – útvar stylu publicistického a uměleckého, jedná se o drobná zábavná témata všednodenního života v novém světle, vesměs zpracováno zábavným, ironickým nebo humorným tónem, vtipně a duchaplně (Jan Neruda, Josef Svatoopluk Machar, Wieveg, Ludvík Vaculík, Ondřej Neff aj.)
- interview – rozhovor
- inzerát
- odborná diskuse

- tiráž soupis technických informací o knize

Publicisté často zavádí nová slovní spojení – aktualizované - když se ujme, stává se z něj spojení automatizované - když ho budu užívat často stane se z něj klišé.

